

પ્રશ્નપત્ર : 2
વિષયવસ્તુ અને વિષયપદ્ધતિ સજ્જતા
વિષય : અર્થશાસ્ત્ર

1050086

સમય : 3 કલાક

કુલ ગુણ : 100

સૂચના : (1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 પ્રશ્નો છે. તમામ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.

(2) દરેક મુખ્ય પ્રશ્ન નવા પાના ઉપરથી શરૂ કરવો અને મુખ્ય પ્રશ્નના તમામ પેટા પ્રશ્ન સાથે લખવા.

પ્રશ્ન-1 મુદ્દાસર જવાબ આપો. કોઈ પણ ત્રણ (200થી 250 શબ્દોમાં) (24)

1. બેરોજગારી એટલે શું? ભારતમાં બેરોજગારીની સમસ્યા હલ કરવા કયા-કયા ઉપાયો હાથ ધરી શકાય તેની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.
2. નાના પાયાના ઉદ્યોગો રાષ્ટ્રના વિકાસમાં સહભાગી બને છે. આ નાના ઉદ્યોગોનું મહત્વ સમજાવતી બાબતોની ચર્ચા કરો.
3. માંગનો નિયમ, અર્થ, ધારણા, અનુસૂચિ અને આકૃતિની મદદથી સવિસ્તર સમજાવો.
4. પુરવઠાને અસર કરતા માત્ર પરિબલો જણાવી બજારમાં વસ્તુનું કિંમત નિર્ધારણ વિગતે સમજાવો.
5. આર્થિક વિકાસના ખ્યાલની મર્યાદાઓ જણાવી આર્થિકવૃદ્ધિ અને આર્થિક વિકાસ વચ્ચેના તફાવત સ્પષ્ટ કરો.

પ્રશ્ન-2 માગ્યા પ્રમાણે જવાબ આપો. કોઈ પણ ચાર (150 થી 200 શબ્દોમાં) (24)

1. નાણાંકીય નીતિ એટલે શું? નાણાંકીય નીતિનાં કોઈપણ પાંચ પરિણાત્મક સાધનોની સમજૂતી આપો.
2. અંદાજપત્રના પ્રકારો જણાવી તેનાં ફાયદા-ગેર ફાયદાની વિગતો આપો.
3. શહેરીકરણનો અર્થ જણાવી શહેરીકરણની સમસ્યા હળવી કરવા કયા-કયા ઉપાયો હાથ ધરી શકાય તેનું વર્ણન કરો.
4. અર્થશાસ્ત્રના અભ્યાસમાં ઇન્ટરનેટ ટેક્નોલોજીની ઉપયોગીતા સમજાવો.
5. ભારતમાં ખાનગીકરણની પ્રક્રિયા વર્ણવો.
6. વિશિષ્ટ આર્થિક વિસ્તાર (Special Economic Zone) ટૂંકનોંધ લખો.

પ્રશ્ન-3 માગ્યા પ્રમાણે જવાબ આપો. કોઈ પણ પાંચ (100 થી 150 શબ્દોમાં) (20)

1. કૃષિક્ષેત્રની ઉત્પાદકતા વધારવા ભારતમાં આર્થિક આયોજનના ભાગ સ્વરૂપે કરાયેલાં સંસ્થાકીય સુધારાની સમજ આપો.
2. કુગાવાની ડો. એ.પી. લર્નર અને ડો. એ.સી. પીગુ એ આપેલી વ્યાખ્યાઓ જણાવી કુગાવાના લક્ષણો જણાવો.
3. ભારતની ગ્રામીણ ગરીબી માટે કયા કયા આર્થિક કારણો જવાબદાર છે. તે પૈકી કોઈપણ ચાર મુદ્દાઓની ચર્ચા કરો.
4. અલિપ્ત અર્થતંત્ર કોને કહેવાય? અલિપ્ત અર્થતંત્રમાં રાષ્ટ્રીય આવકનાં ચક્રાકાર પ્રવાહને આકૃતિ સહિત વર્ણવો.
5. ભારતમાં 1991થી કરવામાં આવેલા આર્થિક સુધારાની અસરો જણાવો.
6. અર્થશાસ્ત્ર વિષય શિક્ષણમાં પ્રવાસની અગત્યતા સમજાવો.

7. ભારતમાં વસ્તુઓ અને સેવાઓ કર ના પ્રકારો (1) CGST અને SGST/4TGST અને (2) IGST (Integrated Goods and Service Tax) ની ઉદાહરણની મદદથી સમજૂતિ આપો.

(20)

પ્રશ્ન-4 એક કે બે વાક્યમાં જવાબ આપો.

1. વિકાસલક્ષી સ્થળાંતર કોને કહેવાય ? ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
2. શ્રીમતી ઉર્સુલા હિક્સના મતે વિકસીત અને વિકાસશીલ દેશોનાં પ્રશ્નોનું નિરાકરણ કઈ બાબત સાથે સંકળાયેલ છે ?
3. વ્યૂત્પન્ન થાપણો એટલે શું ?
4. અર્થશાસ્ત્ર વિષયનો ગણિતશાસ્ત્ર તથા આંકડાશાસ્ત્ર સાથેનો અનુબંધ સમજાવો.
5. નીચે આપેલ માહિતીને આધારે વૃત્તાંશ આકૃતિ દોરો.

ક્ષેત્ર	ટકા
ખેતીક્ષેત્ર	13.9
ઉદ્યોગક્ષેત્ર	26.2
સેવાક્ષેત્ર	59.9

6. રોકડિયા પાક કોને કહેવાય ? ઉદાહરણ આપી સમજાવો.
7. પારિભાષિક શબ્દ સમજાવો :- વ્યાપાર ચક્ર
8. 'એગમાર્ગ' પ્રથા કેમ દાખલ કરવામાં આવી છે ?
9. વિદેશ વેપારની દિશા એટલે શું ?
10. રીવર્સ રેપોર્ટ કોને કહેવાય ?

પ્રશ્ન-5 સૂચવ્યા મુજબ ઉત્તર લખો.

(12)

● ખાલી જગ્યા પૂરો.

1. કુળાવાની સાચી સ્થિતિ અર્થતંત્રમાં સાધનોની પૂર્ણ રોજગારી પછી ભાવ વધે ત્યારે સર્જાય છે. આ વિધાન નામના અર્થશાસ્ત્રીનું છે.
2. કિંમત ભેદભાવ એ બજારનું લક્ષણ છે.

● નીચેના વાક્યો ખરાં છે કે ખોટાં તે જણાવો.

3. વસ્તુની કિંમતમાં વધારો થતાં પૂરવઠો વધે છે.
4. આર્થિક વૃદ્ધિમાં માથાદીઠ આવક, ઉત્પાદન, મૂડીના વધારા સાથે સંસ્થાકીય વલણો બદલાય છે.
5. કોઈપણ આદર્શને સિદ્ધ કરવાની ઉત્તમ પદ્ધતિ એટલે વિજ્ઞાન.
6. અભ્યાસક્રમ સામાજિક પુનરુત્થાનમાં મદદરૂપ થઈ શકે તે રીતે તેમની રચના થવી જોઈએ.
7. જૂથચર્યા, ચર્યાસિભા, શિષ્ય ચિદ્વી ચર્યા, પેનલચર્યા, મુક્તચર્યા, પરિસંવાદ એ ચર્યા પદ્ધતિનો ભાગ નથી.

8. અર્થશાસ્ત્રના અભ્યાસમાં ઉદાહરણ સરળ, સ્પષ્ટસંગત અને રસપ્રદ હોવું જોઈએ.
9. અર્થતંત્રમાં વ્યાપક નિરાશામાંથી આપમેળે ખરીદી માટેનું વાતાવરણ સર્જાય તેને તેજી કહે છે.
10. SLR (કાયદામાન્ય પ્રવાહીતા પ્રમાણ) વધુ હોય તો પ્રજાને ધિરાણ ઓછું મળે છે.
- યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો.
11. આજના સમયમાં વિદેશ વેપારમાં કયું સાધન વધુ ગતિશીલ બન્યું છે.
 - (A) મુડી
 - (B) શ્રમ
 - (C) નિયોજન શક્તિ
 - (D) જમીન
12. 2005 પછી ભારતના વિદેશ વેપારમાં શું નોંધપાત્ર ફેરફાર થયો છે.
 - (A) વેપારનું કદ વધ્યું છે અને ભારતનો વેપારમાં ક્રમ આગળ થયો છે.
 - (B) વેપારનું કદ વધ્યું છે પરંતુ ભારતનો વિશ્વવેપારમાં ક્રમ પાછળ ગયો છે.
 - (C) ભારતના લેણદેણની તુલામાં હંમેશા પુરાંત નોંધાઈ છે.
 - (D) વેપારમાં પરંપરાગત નિકાસોનો ફાળો વધ્યો છે.

